

Аутори:
Катарина Грга
Стефан Драгојевић

ДИСКУСИОНИ ПАПИР

ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ АДВОКАТУРЕ У СВЕТЛУ ПРАВА ЕУ О УСЛУГАМА И СЛОБОДИ ПОСЛОВНОГ НАСТАЊИВАЊА

Улога правне професије и одговорности за тумачење и обликовање права, правницима обезбеђују важно место у друштвима која се придружују Европској унији („ЕУ“). Пре свега, правници играју важну улогу у борби за поштовање људских права и права појединца. Такође, правници су један од главних покретача економије држава које приступају ЕУ, и саветују државне органе и привредна друштва у сложеном лавиринту ЕУ права састављеном од различитих правила и прописа који се односе на услуге, државну помоћ, заштиту потрошача, заштиту података и осталих области који могу да представљају новину за државе које још увек нису изградиле тржишну економију и независне институције. Према праву ЕУ, пружање правне помоћи од стране адвоката квалификује се као услуга, али према законима Србије¹ рад адвоката не представља услугу, већ правну помоћ, изван обухвата примене прописа који покривају услуге². Оваква тренутна правна квалификација може проузроковати проблеме у моменту када Република Србија постане пуноправна чланица ЕУ, будући да би могла изискивати накнадно усклађивање читавог спектра релевантних правних извора у веома кратком временском периоду, уз све социјално-економске ефекте које овакве измене повлаче.

Потешкоће са којима ће се Србија суочити у погледу регулисања адвокатуре неће обухватити само израду прописа, већ и проналажење компромиса који укључује више заинтересованих страна - Адвокатску комору Србије, Министарство правде, Народну скупштину Републике Србије и Европску комисију. У ситуацији да се ове измене и компромиси не установе током процеса преговора, Република Србија би се могла суочити са истим оним проблемима са којима се Хрватска данас сусреће, а који се тичу избегавања примене правила ЕУ у погледу квалификација адвоката³ и права вршења адвокатских услуга⁴.

Преговарачко поглавље 3 обухвата питања права на пословно настањивање и слободу пружања услуга. Као један од четири елемента неопходна за функционисање унутрашњег тржишта ЕУ, слободан промет услуга веома је значајан за сваку од земаља чланица, али и за државе кандидате. Пословно настањивање је питање обухваћено слободом пружања услуга и представља право започињања и обављања делатности у било којој држави чланици Европске уније.⁵ Дужност држава чланица је да се старају да право оснивања привредних друштава за држављане и правна лица из ЕУ у било којој држави чланици, као и слобода пружања прекограничних услуга, не наилазе на препреке у националним законодавствима, уз изузетке наведене у уговору.⁶ Успостављање јединственог тржишта, ослобођеног од правних и административних препрека је основни циљ регулативе ЕУ у овом преговарачком поглављу.

¹ Закон о адвокатури ("Сл. гласник РС", бр. 31/2011 и 24/2012 - одлука УС), члан 2

² Устав Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006), члан 67

³ Европска комисија, „July infringement packet – Part 2: other letters of formal notice“ (2017) доступно на: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/MEMO_17_1936

⁴ Европска комисија, „Commission takes action to ensure professionals and service providers can fully benefit from the EU Single Market for services“ (2019), доступно [овде](#)

⁵ Видети Поглавље 3 – Право пословног настањивања и слобода пружања услуга, доступно [овде](#)

⁶ Видети о Поглављу 3 - Право пословног настањивања и слобода пружања услуга, Национални Конвент о Европској унији (НКЕУ), доступно [овде: http://eukonvent.org/o-poglavlju-3-pravo-poslovnog-nastanijivanja-i-sloboda-pruzanja-usluga/](http://eukonvent.org/o-poglavlju-3-pravo-poslovnog-nastanijivanja-i-sloboda-pruzanja-usluga/)

II. ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ АДВОКАТУРЕ У ЕУ

1. Развој правног оквира за рад адвоката према праву ЕУ

Једно од главних достигнућа европских интеграција јесте управо стварање јединственог европског тржишта, осмишљеног да прати структурне промене унутар Европске уније.⁷ Јединствено тржиште има огроман утицај на економије држава чланица где трговина унутар тржишта представља више од половине укупне трговине у односу на БДП⁸. Главни разлог за то јесте одсуство царина и уклањање регулаторних баријера за слободно кретање робе и услуга, што доводи до повећања прекограничних пословних трансакција и, последично, до веће трговинске размене. Брзина развоја европске економије и трговине је стога створила тражњу за правницима који су у могућности да пружају правне услуге изван државних граница матичних држава.⁹ Стварање претпоставки за бављењем адвокатуром и пружање правних услуга унутар Европске уније за адвокате из држава чланица остваривало се постепено и могло би бити подељено у неколико фаза:

Прва фаза састоји се од усвајања Уговора о функционисању Европске Уније¹⁰ („Уговор“), који гарантује слободу „пружању услуга“¹¹ и „пословног настањивања“¹². У складу са чланом 21. Уговора, грађани ЕУ могу се слободно кретати и боравити на територији држава чланица, те подлежу ограничењима и условима предвиђеним Уговором и другим прописима усвојеним у циљу спровођења ових слобода. Додатно, члан 50. Уговора налаже да ће ради обезбеђивања права, Европски Парламент и Савет, у складу са законодавним процедурама и после консултације са Европским економским и социјалним комитетом, поступати усвајањем *директива*. Европски парламент, Савет и Комисија врше широк спектар дужности у сврху остваривања овог института, па између осталог доприносе развоју производње и трговине, обезбеђују блиску сарадњу између надлежних органа држава чланица ради утврђивања конкретног стања у различитим делатностима унутар Уније, укидају административне поступке и праксе из националног законодавства или из споразума држава чланица, обезбеђују да помоћ коју додељују државе чланице не нарушава услове за пословно настањивање, итд.¹³ Члан 57. Уговора даје нам објашњење шта се сматра услугом у смислу Уговора и права ЕУ. Па тако, услуге укључују делатности индустријског карактера, комерцијалног карактера, али и делатности занатлија и слободних професија.¹⁴ Такође, овај члан предвиђа и да, не доводећи у питање право пословног настањивања, особа која пружа услугу може привремено обављати своју активност у држави у којој се услуга пружа, под истим условима које имају држављани државе домаћина.¹⁵

У области законодавства Европске уније, тумачење права игра важну улогу у проналажењу јасног значења сложених прописа који чине право ЕУ.¹⁶ Стога је улога Европског суда правде („ЕСП“) пресудна у спречавању држава чланица да тумаче прописе на начин којим би ограничиле право пословног

⁷ Видети Паскал Фонтен, Европа у 12 лекција, Брисле, 2011, стр. 40, [доступно овде](#)

⁸ За више информација о значењу јединственог тржишта ЕУ видети: Chris Allen, Michael Gasiorok, Alasdair Smith and Peter Birch Sørensen, “The competition effects of the Single Market in Europe” (Economic Policy 13, no. 27, 1998), [доступно: овде](#); Patrice Muller, Jenna Julius, Ashwini Natraj, Karen Hope (уредник), “The EU Single Market: Impact on Member States” (AmCham EU, 2017) [доступно: овде](#); Jacques Pelkmans, “The single market remains the decisive power of the EU” (CEPS, 2019) [доступно: овде](#);

⁹ Katarzyna Gromek-Broc, “The Legal Profession in the European Union – A Comparative Analysis of Four Member States” (2002) [доступно: овде](#)

¹⁰ Уговор о функционисању Европске Уније (*Treaty on the Functioning of the European Union - TFEU*), [доступан на српском језику на: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/ugovor_eu.pdf](https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/ugovor_eu.pdf)

¹¹ Уговор о функционисању Европске Уније, чланови 56-62

¹² Уговор о функционисању Европске Уније, чланови 49-55

¹³ Видети Уговор о функционисању Европске Уније, члан 50

¹⁴ Видети Уговор о функционисању Европске Уније, члан 57

¹⁵ Уговор о функционисању Европске Уније, члан 57 (3)

¹⁶ Rösler, H. (2012). Interpretation of EU Law. u J. Basedow, K. J. Hopt, & R. Zimmermann (уредници.), The Max Planck Encyclopedia of European Private Law (стр. 979-982) [доступно овде](#)

настањивања и пружања услуга од стране држављана других држава чланица. ЕСП је заузео став да забрани државама чланицама да дискриминишу или наметну ограничења у слободи кретања лица и услуга. Таква ограничења су забрањена и када су адвокати у питању, што се може видети у случајевима *Reyners* из 1974, *Van Binsbergen* из 1974. и *Thieffry* из 1976. године.

Случај *Reyners*¹⁷ установио је да држављанство не може бити основ за дискриминацију адвоката држава чланица Европске Уније од стране држава домаћина.¹⁸ У овом случају од посебног значаја за адвокате у Европској унији, холандском адвокату је ускраћено право да обавља своју адвокатску делатност у Белгији због тога што је држављанин друге државе, иако је испунио све услове прописане законом и положио неопходне испите у Белгији. У пресуди је ЕСП образложио да различит третман домаћих држављана и странаца који су држављани држава чланица Европске уније није допустив.¹⁹ Осим тога, суд је заузео став да адвокатура великим делом не може спадати у јавна овлашћења и да мањи део овлашћења адвоката који има одлике јавних овлашћења представља посебну активност.²⁰ Случај *Van Binsbergen*²¹ је још једна значајна пресуда о овој теми. У овом случају, господин Ван Бинсберген је тражио да га холандски адвокат са пребивалиштем у Белгији заступа пред судом у Холандији у спору око социјалног осигурања. Тадашњи холандски закон предвиђао је да само адвокати са седиштем у Холандији могу да делују као правни саветници. ЕСП је пресудио да Уговор о Европској економској заједници (ЕЕЗ) укида сваку дискриминацију према пружаоцу услуге на основу држављанства или по питању државе пословног настањивања.²² Осим ових случајева, случај *Thieffry*²³ укључује питања признавања дипломе и правне квалификације. Господин Тиефри је био белгијски држављанин који је у Белгији стекао докторат права и желео је да обавља адвокатски позив у Француској. Испрва су француске власти признале његову диплому као једнаку. Међутим, већина држава чланица примењује додатни услов за обављање адвокатског позива у датој држави па и Француска, упркос томе што законски прописи Белгије и Француске третирају дипломе из ових двеју земаља као једнаке. Тужилац се пријавио француској адвокатској комори која му је одбила приступање са образложењем да титулу правника није стекао на француском универзитету. ЕСП је закључио да је слобода пословног настањивања прекршена, посебно узимајући у обзир одредбе о једнакости дипломе, и пресудио у корист тужиоца.²⁴

Уговором о Европској унији успостављен је само општи оквир за слободно кретање лица и услуга у другим државама чланицама. Ипак, Европски суд правде потврдио је забрану државама чланицама да својим актима врше директну или индиректну дискриминацију или на други начин ограничавају слободу кретања лица и услуга. У складу са правним актима Европске уније могу се разликовати привремено пружање правних услуга у другој држави чланици без оснивања на њеној територији, трајно пружање правних услуга у другој држави чланици која је остварила право на оснивање под професионалном титулом матичне земље и трајно пружање правних услуга под професионалним називом адвоката земље домаћина или под професионалним насловом матичне земље и земље домаћина.²⁵ Према статистичким подацима укидање свих препрека за улазак на тржиште правних услуга Европске уније није створило велики број страних адвоката у земљама.²⁶

¹⁷ Случај 2/74. *Reyners против Белгије*, 1974. ЕСП 631.

¹⁸ Случај 2/74, *Reyners против Белгије*, 1974. ЕСП 631, Пресуда од 21.06.1974, стр. 650

¹⁹ Случај 2/74. *Reyners против Белгије*, 1974. ЕСП 631, Пресуда од 21.06.1974, стр. 650

²⁰ Случај 2/74. *Reyners против Белгије*, 1974. ЕСП 631, Пресуда од 21.06.1974, стр. 642

²¹ Случај 33/74, *Van Binsbergen против Холандије*, 1974. ЕСП 1299.

²² Случај 33/74, *Van Binsbergen против Холандије*, 1974. ЕСП 1299, Пресуда од 03.12.1974, стр. 1311

²³ Случај 71/76, *Thieffry v Conseil de l'ordre des avocats à la cour de Paris*, 1976. ЕСП 765.

²⁴ Случај 71/76, *Thieffry v Conseil de l'ordre des avocats à la cour de Paris*, 1976. ЕСП 765, Пресуда од 26.04.1977, стр. 779

²⁵ Видети Џонатан Голдсмит, *Европске интеграције и адвокатура: кључна питања и изазови*, припремни документ за истоимену радионицу у оквиру ИПА Пројекта "Policy and Legal Advice Centre (PLAC)" у сарадњи са Министарством правде Републике Србије и Адвокатском академијом Адвокатске коморе Србије, од 19.04.2016. године, стр. 2, [доступан овде](#)

²⁶ CCBE Lawyers' Statistics 2018, [доступно овде](#)

Директива 2006/123/ЕЗ Европског парламента и Савета од 12. децембра 2006. године о услугама на унутрашњем тржишту²⁷ (“Директива о услугама”) утврђује да су правне услуге обухваћене регулативом ЕУ о услугама, укључујући и одредбе саме Директиве. Иако ово није изричито наведено у Директиви, импликација је јасна. Примена ове Директиве на адвокатуру ограничава се једино уколико су неке од одредаба у супротности са одредбама Директиве 77/249/ЕЕЗ о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга и Директиве 98/5/ЕЗ о обављању адвокатске делатности, о којима ће бити речи нешто касније. Конкретно, Директива о услугама наводи да ће државе чланице прихватити потврду, атест или неки други документ издат од стране неке друге државе чланице, као доказ да је одређени захтев испуњен, осим у случајевима бављења адвокатском делатношћу, у вези са применом Директиве 98/5/ЕЗ о обављању адвокатске делатности.²⁸ Такође, прописују се додатна одступања од слободе пружања услуга, те се наводи да се одредбе Директиве 77/249/ЕЗ о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга изузимају из обухвата члана 16. Директиве о услугама.²⁹ Осим ових експлицитно наведених изузетака, може се закључити да у свему осталом адвокатура потпада под општи режим услуга у праву ЕУ. Иако би ова тематика, на први поглед, више припадала садржају преговарачког поглавља 23. које се тиче правосуђа и основних права, ЕУ ипак питања релевантна за адвокатску делатност сврстава у поглавље 3. Адвокатска комора Србије је, вођена истом аргументацијом, такође изнела став да је питање статуса адвокатури питање које би морало по својим карактеристикама да буде третирано у оквиру поглавља 23³⁰, али је надлежно Министарство напоменуло да се адвокатура сматра услугом утолико што би будући Закон о услугама био кровни закон који би обухватао ову област³¹ (на начин на који то, између осталог, чини и Директива о услугама).

Директива Савета 77/249/ЕЕЗ од 22. марта 1977. године о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга³² била је прекретница за обављање адвокатске делатности у осталим државама чланицама. Члан 1. Директиве предвиђа да се ова Директива примењује, уз ограничења и услове предвиђене у њој, на „обављање адвокатске делатности пружањем услуга“. Други став поменутог члана дефинише појам „адвоката“ као свако лице које је овлашћено да обавља професионалне активности под називом једне од одредница са списка израза за адвоката на различитим језицима.³³ Члан 3. Директиве 77/249 предвиђа да адвокати који пружају правне услуге у другој држави чланици морају да користе професионална звања из државе порекла. У том смислу, ако би италијански адвокат желео да практикује у Немачкој, мора се представљати као *Avvocato* уместо као *Rechtsanwalt*. Даље, нови адвокат

²⁷ Директива 2006/123/ЕЗ Европског парламента и Савета од 12. децембра 2006. године о услугама на унутрашњем тржишту, *доступно* (на хрватском) на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0123&from=EN>

²⁸ Директива 2006/123/ЕЗ Европског парламента и Савета од 12. децембра 2006. године о услугама на унутрашњем тржишту, члан 5 (4)

²⁹ Директива 2006/123/ЕЗ Европског парламента и Савета од 12. децембра 2006. године о услугама на унутрашњем тржишту, члан 17 (4)

³⁰ Извештај Адвокатске коморе Србије са састанка одржаног 08.12.2016. године у Министарству трговине, туризма и телекомуникација бр. 895/2016, *доступан овде*

³¹ Одговор Министарства правде адвокатским коморама у Републици Србији бр. 011-00-33/2017-06 од 10.02.2017. године, *доступан овде*

³² Директива Савета 77/249/ЕЕЗ од 22. марта 1977. године о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга, *доступна* (на хрватском): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:31977L0249&from=EN>

³³ Директива Савета 77/249/ЕЕЗ од 22. марта 1977. године о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга даје следећи списак назива:

Белгија	Avocat	—
	Advocaat	
Данска	Advokat	
Немачка	Rechtsanwalt	
Француска	Avocat	
Ирска	Barrister	
	Solicitor	
Италија	Avvocato	
Луксембург	Avocat-avoué	
Холандија	Advocaat	
Уједињено Краљевство	Advocate	
	Barrister, Solicitor	

Видети Директива Савета 77/249/ЕЕЗ од 22. марта 1977. године о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга, члан 1 (2)

у држави домаћину мора навести адвокатску комору матичне државе која му је издала дозволу за бављење адвокатуром.³⁴ У том смислу, италијански адвокат у Немачкој, из примера изнад, би морао да истакне да је *avvocato* овлашћен од стране одређене адвокатске коморе из Италије (нпр. из Милана), да обавља адвокатске услуге.

Међутим, пружање адвокатских услуга у државама домаћинима није безусловно. Заступање клијената у поступку или пред органима јавне власти врши се само под условима утврђеним за адвокате у држави домаћина, осим услова који се тичу пребивалишта или регистрације у професионалној организацији у држави домаћину.³⁵ Адвокати који обављају поменуте активности морају се, осим тога, придржавати правила професионалног понашања државе домаћина, не доводећи у питање обавезе из државе чланице као државе порекла.³⁶ Члан 5. Директиве 77/249 предвиђа додатна правила која се тичу заступања у поступцима у државама домаћинима. Државе чланице могу захтевати, у складу са локалним правилима и обичајима, да „гостујући“ адвокат буде представљен председнику судског већа, односно судији појединцу, а где је то потребно, и председнику одговарајуће адвокатске коморе.³⁷ Додатно, зависно од државе чланице, држава домаћин може захтевати да „гостујући“ адвокат обавља рад у сарадњи са локалним адвокатом који врши услуге пред правосудним органом у којем се покреће поступак и који би, према потреби, могао одговорати правосудним органима, односно са лицима овлашћеним за заступање државних ентитета.³⁸ Најважнији случај везан за ову Директиву је *Комисија против Немачке* из 1985. године.³⁹ Власти Немачке су обавезале стране адвокате да раде све време са немачким адвокатом, који би у свим случајевима пред немачким судовима био примарни или „водећи“ адвокат. Ова обавеза је такође укључивала секундарну улогу страних адвоката у случајевима када заступање адвоката није обавезно. ЕСП је пресудио да страним адвокатима треба дозволити самосталност да врше адвокатску услугу у предметима где заступање од стране адвоката није обавезно.⁴⁰

Директива 98/5/ЕЗ Европског парламента и Савета од 16. фебруара 1998. о олакшавању сталног обављања адвокатске делатности у држави чланици различитој од оне у којој је стечена квалификација⁴¹ представља допуну правног оквира за вршење правних услуга унутар Европске уније за адвокате из држава чланица. Ова директива омогућава адвокатима квалификованим у једној држави чланици да обављају адвокатске услуге у другој држави чланици, за стално, под професионалним називом из своје државе. Појам „адвокат“ дефинисан је као свако лице које је држављанин државе чланице Европске уније и овлашћено да обавља професионалну делатност под једним или више стручних назива који су таксативно наведени у Директиви на различитим језицима у службеној употреби држава чланица.⁴² Адвокати који желе да уживају своја права према овој Директиви морају се регистровати код надлежног тела (што је најчешће локална адвокатска комора) у држави чланици у којој желе обављати праксу и у обавези су да се држе правила професионалног понашања државе домаћина.⁴³ Једном регистрован, европски адвокат може пружати правне савете по питањима произашлим из прописа своје матичне

³⁴ Директива Савета 77/249/ЕЕЗ од 22. марта 1977. године о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга, члан 3

³⁵ Директива Савета 77/249/ЕЕЗ од 22. марта 1977. године о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга, члан 4 (1)

³⁶ Директива Савета 77/249/ЕЕЗ од 22. марта 1977. године о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга, члан 4 (2)

³⁷ Директива Савета 77/249/ЕЕЗ од 22. марта 1977. године о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга, члан 5

³⁸ Директива Савета 77/249/ЕЕЗ од 22. марта 1977. године о омогућавању адвокатима ефективне слободе пружања услуга, члан 5; Директива користи изразе *avoué* и *procuratore*, својствене одговарајућим правним системима.

³⁹ Случај 427/85, *Комисија против Немачке*, Пресуда од 25.02.1988.

⁴⁰ Случај 427/85, *Комисија против Немачке*, Пресуда од 25.02.1988, стр. 1163

⁴¹ Директива 98/5/ЕЗ Европског парламента и Савета од 16. фебруара 1998. године о олакшавању сталног обављања адвокатске делатности у држави чланици различитој од оне у којој је стечена квалификација, *доступно (на хрватском): овде*

⁴² *Видети* Директива 98/5/ЕЗ Европског парламента и Савета од 16. фебруара 1998. године о олакшавању сталног обављања адвокатске делатности у држави чланици различитој од оне у којој је стечена квалификација, члан 2

⁴³ Директива 98/5/ЕЗ Европског парламента и Савета од 16. фебруара 1998. године о олакшавању сталног обављања адвокатске делатности у држави чланици различитој од оне у којој је стечена квалификација, Уводне напомене Директиве, тачка 8

државе, о питањима везаним за међународно и право Европске уније, као и питањима везаним за законе државе домаћина (под одређеним условима).⁴⁴

Директива 2005/36/ЕЗ Европског парламента и Савета од 7. септембра 2005. о признавању стручних квалификација⁴⁵ се односи на адвокате из држава чланица Европске уније који желе да буду адвокати у другој држави чланици без пресељења у ту земљу, тако што ће им се признати већ постојеће квалификације приликом пријаве за стицање нове адвокатске титуле у другој земљи. Самим тим, адвокат подносилац захтева дужан је да положи разлику испита, односно одређене кључне предмете, или да одређени временски период (у просеку три године праксе) проведе као период прилагођавања у држави у којој је поднео захтев.⁴⁶ Имајући у виду специфичности адвокатске професије, у неким државама чланицама ЕУ⁴⁷ ова Директива има секундарну примену, те се примарно примењују Директива 98/5/ЕЗ и Директива 77/249/ЕЕЗ.

III. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ И МОГУЋНОСТИ УСКЛАЂИВАЊА ПРАВНОГ УРЕЂЕЊА АДВОКАТУРЕ У СРБИЈИ СА ПРАВОМ ЕУ

1. Правни оквир за рад адвокатуре у Србији

Адвокатска професија у Србији датира још од 19.века, а адвокати у Србији играли су кључну улогу у друштву, јер је правно образовање у Србији било ствар престижа у прошлости.⁴⁸ Адвокатура у Србији је регулисана Уставом Републике Србије и секторским прописима. Према члану 67. Устава, правну помоћ пружају „адвокатура, као самостална и независна служба, и службе правне помоћи које се оснивају у јединицама локалне самоуправе, у складу са законом“. Секторски закон који регулише адвокатуру у Србији је Закон о адвокатури из 2011. године. Према овом закону, адвокатура је дефинисана као „независна и самостална служба пружања правне помоћи физичким и правним лицима“⁴⁹. Дакле, према прописима Републике Србије, адвокатура се не сматра услугом (као што је то случај у Европској унији), већ службом пружања правне помоћи.

Адвокати су организовани у оквиру свог професионалног удружења, Адвокатске коморе Србије. Како то Закон о Адвокатури прописује, реч је о независној и самосталној организацији надлежној да врши јавна овлашћења и послове од општег интереса, а која се састоји од девет локалних адвокатских комора, са седиштем у Београду. Према Закону о адвокатури, јавна овлашћења адвокатских комора обухватају, између осталих и одлучивање о захтевима за упис у именик адвоката, именик заједничких адвокатских канцеларија, уписник А и уписник Б, именик адвокатских приправника и приправника волонтера, али и доношење професионалног кодекса итд.⁵⁰ Закон о адвокатури регулише и питање полагања адвокатског испита, који се састоји од провере познавања релевантних домаћих и међународних прописа и правних аката, а може га полагати свако лице који има положен правосудни испит.⁵¹ Закон у члану 4. предвиђа

⁴⁴ Директива 98/5/ЕЗ Европског парламента и Савета од 16. фебруара 1998. године о олакшавању сталног обављања адвокатске делатности у држави чланици различитој од оне у којој је стечена квалификација, члан 5 (1)

⁴⁵ Директива 2005/36/ЕЗ Европског парламента и Савета од 7. септембра 2005. о признавању стручних квалификација, *доступно (на хрватском): овде*

⁴⁶ Џонатан Голдсмит, *Европске интеграције и адвокатура: кључна питања и изазови*, припремни документ за истоимену радионицу у оквиру ИПА Пројекта “Policy and Legal Advice Centre (PLAC)” у сарадњи са Министарством правде Републике Србије и Адвокатском академијом Адвокатске коморе Србије, од 19.04.2016. године, стр. 2, *доступан овде*

⁴⁷ На пример то је случај у Белгији и у Швајцарској; *видети* Базу регулисаних професија у ЕУ *овде*

⁴⁸ Интересантан и поучан је у том смислу рад професора Зорана С. Мирковића са Правног факултета Универзитета у Београду: Зоран С. Мирковић, „Belgrade Higher School (1808-1813) and Legal Education in Serbia“ у *Annals – Belgrade Law Review* 3/2008 (Правни факултет Универзитета у Београду, 2008) *доступно на* <http://anali.ius.bg.ac.rs/Annals%202008/Annals%202008%20p%20195-215.pdf>

⁴⁹ Закон о адвокатури (“Сл. гласник РС”, бр. 31/2011 и 24/2012 - одлука УС), члан 2 (1)

⁵⁰ *Видети* Закон о адвокатури (“Сл. гласник РС”, бр. 31/2011 и 24/2012 - одлука УС), чланове 63, 64 и 65

⁵¹ Закон о адвокатури (“Сл. гласник РС”, бр. 31/2011 и 24/2012 - одлука УС), члан 87

и могућност да се страна физичка лица упишу у једну од две врсте адвокатских именика за стране држављане – Уписник А и Уписник Б и тиме стекну могућност бављења адвокатуром у Србији. Страни држављанин, уписан у уписник А именика адвоката, ограничен је на давање усмених и писмених правних савета и мишљења који се односе на примену права његове матичне државе и међународног права. Са друге стране, адвокат уписан у уписник Б именика адвоката, изједначен је са домаћим адвокатом, уз услов да у периоду од три године од дана уписа поступа у Републици Србији само заједно са домаћим адвокатом.⁵² Право на бављење адвокатуром стиче се доношењем одлуке о упису у именик адвоката и полагањем адвокатске заклетве, под условом да лице испуњава све критеријуме које Закон таксативно наводи у почетним одредбама. Тренутно у Републици Србији постоји више од 10.000 адвоката, и утицај адвокатуре на друштво у Србији није занемарљив.⁵³

2. Доношење Закона о услугама

Пут Републике Србије ка чланству у Европској унији подразумева хармонизацију постојећих прописа и доношење нових, ради усклађивања са европским тековинама. Овај процес носи велики број изазова и потребно је помирити различите интересе и виђења, како би се дошло до најбољег могућег решења. За успешно усклађивање правног оквира у Поглављу 3 „Право пословног настањивања и слобода пружања услуга“, потребно је доношење Закона о услугама. Из свега већ наведеног јасно је да се адвокатске активности сматрају услугом према праву Европске уније. Тренутни прописи у Србији који се односе на адвокатуру нису у складу са европским правним тековинама.

Врло је вероватно да ће Европска комисија тражити измене Устава Републике Србије⁵⁴ и одговарајућих законских одредби, укључујући и већ поменути члан 2. Закона о адвокатури који делатност адвоката дефинише као „независну и самосталну службу пружања правне помоћи“, а са циљем усклађивања са правом Европске уније. Управо је аргументација Адвокатске коморе Србије заснована на овим дефиницијама и то се често наводи као изазов за измену Закона о адвокатури и признавању адвокатске делатности као услужне.⁵⁵ Наиме, Адвокатска комора Србије реаговала је на покушаје доношења Закона о услугама који би, према доступном Нацрту⁵⁶ обухватао и адвокатуру. Аргументи Адвокатске коморе Србије против овог акта изнети су на састанцима, прво са представницима Министарства трговине, туризма и телекомуникација⁵⁷, а онда и са представницима Министарства правде Републике Србије, али и у саопштењима и одлукама саме Коморе који су доступни јавности.

Иако ће аргументи адвокатуре бити детаљније представљени у наставку текста, важно је на овом месту поменути примедбе адвокатуре у односу на предложени текст Закона о услугама:

- Адвокатура је услуга и адвокати су пружаоци услуга, што није у складу са Уставом, као највишим правним актом Републике Србије, у којем су адвокати дефинисани као пружаоци правне помоћи, а последично ни са Законом о адвокатури;⁵⁸

⁵² Закон о адвокатури ("Сл. гласник РС", бр. 31/2011 и 24/2012 - одлука УС), члан 25

⁵³ На пример штрајкови адвоката током више година паралисали су рад судства у Републици Србији. Један такав пример је из 2014. године кад су адвокати протествовали са циљем да им се умањи паушални порез, *више на линку [овде](#)*.

⁵⁴ *Видети* Устав Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006), члан 67. Овај члан адвокатуру дефинише као правну помоћ

⁵⁵ Извештај Адвокатске коморе Србије са састанка одржаног 08.12.2016. године у Министарству трговине, туризма и телекомуникација бр. 895/2016, *доступан [овде](#)*; *видети* и Параграф Лекс, „Адвокатска комора Србије тражи да се предлог Закона о услугама повуче из скупштинске процедуре“ (19. новембар 2018. године) *доступно на: <https://paragraflex.rs/dnevne-vesti/201118/201118-vest3.html>*

⁵⁶ Нацрт Закона о услугама, *видети: [овде](#)*

⁵⁷ Извештај Адвокатске коморе Србије са састанка одржаног 08.12.2016. године у Министарству трговине, туризма и телекомуникација бр. 895/2016, *доступан овде: [овде](#)*

⁵⁸ Нацрт Закона о услугама, *видети: [овде](#)*

- Изузеће учешћа адвокатуре из рада на преговарачком поглављу 23 и ограничење на поглавље 3;⁵⁹
- Страна физичка лица могу да се баве адвокатуром, а да немају боравиште у Републици Србији;
- Страни адвокати нису у обавези да плате накнаду за уписнину за Адвокатску комору Србије, али смеју да рекламирају своје услуге у Србији, за разлику од домаћих;⁶⁰
- Према нацрту Закона, адвокати могу да буду предмет инспекцијског надзора.

Почетком 2017. године, представници двеју страна усагласили су ставове око питања имплементације Директиве о услугама⁶¹ у правни систем Републике Србије и договорили да ће се ова Директива спровести искључиво у оквиру закона који уређује адвокатуру, уз активно учествовање адвоката.⁶² Представници адвокатуре су, између осталог, били незадовољни и чињеницом што се о адвокатури расправља искључиво у оквиру поглавља 3 везаним за услуге, а не и у оквиру поглавља 23, које се тиче питања правосуђа и људских права и слобода.⁶³ Наравно, треба имати у виду да су садржина преговарачких поглавља и питања одређени од стране ЕУ, те да није могуће утицати на систематизацију релевантних тема *acquis*-а. Осим тога, установљено је да је адекватна адреса за преговарање Министарство правде, а не Министарство трговине, туризма и телекомуникација, како је иницијално организовано. Према извештају АКС, до овог заокрета дошло је пошто је добијено експертско мишљење Џонатана Голдсмита⁶⁴ у оквиру пројекта ПЛАЦ⁶⁵, којим је установљено да су неопходна уподобљавања српског правног оквира са релевантним директивама Европске уније у овој теми могућа и кроз постојећи Закон о адвокатури.

Средином новембра 2018. године, Адвокатска Комора Србије, реаговала је поводом утврђивања предлога Закона о услугама, наводећи као један од разлога непоштовање договора постигнутог још 2015. године приликом окончања штрајка адвоката према којем је договорено да ће убудуће адвокатура активно учествовати у свакој изради нацрта прописа који утичу на рад и положај адвокатуре у Србији.⁶⁶ Наиме, Адвокатска комора Србије је истакла да процедура утврђивања предлога Закона о услугама није поштована тиме што није спроведена јавна расправа и Комора, као представник адвокатуре у Србији, а у складу са договором из 2015. године, није консултована за мишљење о овом питању.⁶⁷ Том приликом, Комора је захтевала повлачење предлога Закона из процедуре, а евентуално и измену одредбе која се тиче изузетака за примену овог Закона и брисање дела одредбе о изузецима од начелне забране

⁵⁹ Извештај Адвокатске коморе Србије са састанка одржаног 08.12.2016. године у Министарству трговине, туризма и телекомуникација бр. 895/2016, [доступан овде](#)

⁶⁰ Видети Чедомир Кокановић, *Закон о (адвокатским) услугама*, објављено 15.11.2018. године, [доступно: http://boljaadvokatura.com/zakon-o-advokatskim-uslugama/](http://boljaadvokatura.com/zakon-o-advokatskim-uslugama/)

⁶¹ Директива 2006/123/ЕЗ Европског парламента и Савета од 12. децембра 2006. године о услугама на унутрашњем тржишту

⁶² Извештај бр. 908/2016 са састанка Адвокатске коморе Србије са представницима Министарства правде одржаног 13.12.2016. године, [доступан: овде](#); Одговор Министарства правде адвокатским коморама у Републици Србији бр. 011-00-33/2017-06 од 10.02.2017. године, [доступан овде](#)

⁶³ Извештај бр. 908/2016 са састанка Адвокатске коморе Србије са представницима Министарства правде одржаног 13.12.2016. године, [доступан овде](#); Видети К. Живановић, *Адвокатска комора Србије: Одлука да се адвокатура искључи из преговора у оквиру Поглавља 23, које се односи на људска права, слободе и правосуђе, донета је по директиви Европске комисије. Адвокатура је незадовољна оваквом одлуком, те као крајњу меру најављују обуставу рада*, Данас, 31.01.2017. године, [доступно овде](#) и [овде](#)

⁶⁴ Финални извештај Џонатана Голдсмита на ПЛАЦ Пројекту, као и његове сугестије за измену Закона о адвокатури могу се пронаћи [овде](#): [Final Mission Report Jonathan Goldsmith SRB](#) и [Коментари и предлог измена Закона о адвокатури](#); Други документи са овог пројекта могу се пронаћи кликом на линк [овде](#)

⁶⁵ ПЛАЦ Пројекат представља пројекат подршке приступним преговорима са ЕУ, више о томе: [овде](#); Видети EU Integration and the Legal Profession – Key Questions and Challenges, 01.10.2018. године, [доступно на: http://euinfo.rs/plac2/en/eu-integracije-i-advokatura-kljucna-pitanja-i-izazovi/](http://euinfo.rs/plac2/en/eu-integracije-i-advokatura-kljucna-pitanja-i-izazovi/); Видети и Извештај Адвокатске коморе Србије са састанка одржаног 08.12.2016. године у Министарству трговине, туризма и телекомуникација бр. 895/2016, [доступан овде](#)

⁶⁶ Одлука бр. 860-01/2018 Управног одбора Адвокатске коморе Србије од 17.11.2018. године, [доступна овде](#)

⁶⁷ Одлука бр. 860-01/2018 Управног одбора Адвокатске коморе Србије од 17.11.2018. године, [доступна овде](#)

ограничења слободе прекограничног пружања⁶⁸. Саопштењем неколико дана касније, председник Адвокатске коморе Србије обавестио је јавност да је Министарство правде прихватило захтев, те да ће покренути иницијативу за повлачење предлога Закона о услугама из процедуре⁶⁹, што је и потврђено доношењем Закључка Владе Републике Србије о повлачењу акта из процедуре почетком децембра 2018. године⁷⁰.

Према законодавној процедури, предлагач припрема нацрт закона, као радну форму⁷¹ и често се организује и јавна расправа, где сва заинтересована лица могу допринети раду на нацрту тиме што ће изнети уочене примедбе и сугестије⁷². Јавна расправа је обавезна током израде нацрта закона којим се битно мења уређење неког питања или уређује питање које посебно занима јавност.⁷³ На основу нацрта и након прибављања потребних мишљења других министарстава и органа, и одобрења на седници свог надлежног одбора, Влада утврђује предлог закона и прослеђује га Народној скупштини на одлучивање⁷⁴. Међутим, предлагач закона задржава право да повуче закон из процедуре у било ком моменту све до завршетка претреса предлога закона на седници Народне скупштине⁷⁵.

Поред ових процедуралних разлога, став је адвокатури да се не може сврстати у корпус пружалаца услуга, с обзиром да је ово установа заснована на праву на правну помоћ грађана, као људском праву.⁷⁶ У адвокатским круговима изнет је и став да адвокати у складу са Кодексом професионалне етике⁷⁷ не могу рекламирати своје услуге.⁷⁸ Такође се као аргументи⁷⁹ наводе и одредбе Закона о адвокатури о основним дужностима адвоката да се стварно и стално бави адвокатуром, да правну помоћ пружа стручно и савесно, да чува адвокатску тајну, и да у професионалном раду и у приватном животу који је доступан јавности чува углед адвокатури.⁸⁰ На крају, као аргумент у прилог ставу да адвокатура не може бити сматрана услугом, користе се и одредбе Закона о адвокатури о обавезности пружања и одбијања пружања правне помоћи.⁸¹

Уколико дође до признавања адвокатске делатности као услуге, Закон о адвокатури би остао секторски закон који регулише правне услуге у Србији, док би Закон о услугама представљао кровни закон. Као што је наведено у уводним напоменама, свако избегавање потпуне примене правила ЕУ које се односе на правну професију изазвало би реакцију Комисије ЕУ и других релевантних интересних група и представљало препреку у процесу преговора о чланству Србије у Европској унији. Поред горенаведених

⁶⁸ Адвокатска комора Србије је захтевала измену одредбе члана 3 (2) (6) и брисање одредбе члана 15 (1) (8) (4) предлога Закона о услугама; *видети* Одлука бр. 860-01/2018 Управног одбора Адвокатске коморе Србије од 17.11.2018. године, *доступан овде*;

⁶⁹ Саопштење председника Адвокатске коморе Србије бр. 882/2018 од 23.11.2018. године, *доступно овде*

⁷⁰ Закључак Владе Републике Србије 05 бр: 011-11962/2018 од 06.12.2018. године, *доступан овде*

⁷¹ Пословник Владе ("Сл. гласник РС", бр. 61/2006 - пречишћен текст, 69/2008, 88/2009, 33/2010, 69/2010, 20/2011, 37/2011, 30/2013, 76/2014 и 8/2019 - др. уредба), члан 38 (1)

⁷² Закон о државној управи ("Сл. Гласник РС", бр. 79/2005, 101/2007, 95/2010, 99/2014, 47/2018 и 30/2018 - др. закон), члан 77; *Видети* Објашњење појма нацрта закона на страници Народне скупштине Републике Србије, *доступно овде*;

⁷³ Пословник Владе ("Сл. гласник РС", бр. 61/2006 - пречишћен текст, 69/2008, 88/2009, 33/2010, 69/2010, 20/2011, 37/2011, 30/2013, 76/2014 и 8/2019 - др. уредба), члан 41 (1); *Видети* и Закон о државној управи ("Сл. гласник РС", бр. 79/2005, 101/2007, 95/2010, 99/2014, 47/2018 и 30/2018 - др. закон), члан 77.

⁷⁴ Пословник Владе ("Сл. гласник РС", бр. 61/2006 - пречишћен текст, 69/2008, 88/2009, 33/2010, 69/2010, 20/2011, 37/2011, 30/2013, 76/2014 и 8/2019 - др. уредба), члан 37 (1)

⁷⁵ Пословник Народне скупштине ("Сл. гласник РС", бр. 20/2012 - пречишћен текст), чл. 159 (1)

⁷⁶ Извештај Адвокатске коморе Србије са састанка одржаног 08.12.2016. године у Министарству трговине, туризма и телекомуникација бр. 895/2016, *доступан овде*

⁷⁷ Кодекс професионалне етике адвоката ("Сл. гласник РС", бр. 27/2012), члан 13.2

⁷⁸ *Видети* Мирјана Милић Дрвеница, *Да ли адвокат пружа правну помоћ или врши услугу?*, објављено на Блогу Адвокатске коморе Србије, 02.03.2016. године, *доступно овде*: <https://blog.aks.org.rs/da-li-advokat-pruza-pruza-pravnu-pomoc-ili-vrsi-uslugu/>

⁷⁹ *Видети* Мирјана Милић Дрвеница, *Да ли адвокат пружа правну помоћ или врши услугу?*, објављено на Блогу Адвокатске коморе Србије, 02.03.2016. године, *доступно овде*: <https://blog.aks.org.rs/da-li-advokat-pruza-pruza-pravnu-pomoc-ili-vrsi-uslugu/>

⁸⁰ Закон о адвокатури ("Службени гласник РС", бр. 31/2011 и 24/2012 - одлука УС), члан 15

⁸¹ Закон о адвокатури ("Сл. Гласник РС", бр. 31/2011 и 24/2012 - одлука УС), чланови 18,19; *Видети* Мирјана Милић Дрвеница, *Да ли адвокат пружа правну помоћ или врши услугу?*, објављено на Блогу Адвокатске коморе Србије, 02.03.2016. године, *доступно овде*: <https://blog.aks.org.rs/da-li-advokat-pruza-pruza-pravnu-pomoc-ili-vrsi-uslugu/>

питања, треба имати у виду да би, у контексту дефинисања адвокатске делатности као услуге, а у циљу побољшања положаја грађана приликом добијања правних услуга, сваки уговор о заступању између клијента и адвоката на крају могао да падне под окриље заштите потрошача. Као што је напоменуто у случају *Šiba*⁸², којим је утврђено да уговор о правним услугама између адвоката и клијента треба третирати као било који други уговор о услугама у сврхе Директиве 93/13/ЕЕЗ⁸³ о непоштеним условима у потрошачким уговорима⁸⁴. У наведеном случају, спор је настао пошто није плаћена накнада адвокату за обављени посао, а тужилца је сматрала да би њена права требало да буду заштићена Директивом 93/13/ЕЕЗ. Као што је већ напоменуто, суд је утврдио да је уговор између адвоката и клијента поводом пружања правних услуга ужива третман као и други потрошачки уговори.⁸⁵

IV. ПЕРСПЕКТИВА РАЗВОЈА СТАЊА У ПОГЛАВЉУ 3

Све државе кандидати за приступање Европској унији морају да обезбеде правни оквир за пословно настањивање за држављане и правна лица из Европске уније, што укључује и обезбеђивање слободе пружања прекограничних услуга. Правне тековине Европске уније налажу, за област адвокатуре, и признавање квалификација и диплома између држава чланица, док за одређене професије мора да постоји и програм обуке како би се квалификације аутоматски признавале⁸⁶. Овом приликом је потребно напоменути да чињеница да одређена држава кандидат води преговоре за приступање Европској унији сама по себи не имплицира постојање могућности селективног усклађивања са правом Европске уније. Управо супротно, државе кандидати током овог процеса преговарају о динамици самог усклађивања свог законодавног оквира, те тога да ли ће он бити хармонизован са ЕУ оквиром пре самог момента приступања државе кандидата, или ће се пак захтевати тзв. прелазни период или чак и изузећа за поједина питања *acquis*-а.

Према извештају Европске комисије о Србији из 2019. године⁸⁷, Србија је и даље умерено припремљена у овим областима из поглавља 3. Препоруке Комисије од 2018. нису примењене и остају у потпуности на снази.⁸⁸ Препоруке се нарочито тичу усвајања кривног Закона о услугама, потпуне хармонизације секторских закона са кривним Законом и правним тековинама ЕУ и успостављања јединствене тачке за контакт, као портала који омогућава пружаоцима услуга добијање информација и спровођење свих административних процедура на интернету.⁸⁹ Такође, Европска комисија навела је да би Република Србија требало и да усвоји Закон о поштанским услугама као и одговарајуће подзаконске акте и последично ојача капацитете инспектората поштанских услуга, као и да донесе нови закон о узајамном признавању професионалне квалификације. Закон о поштанским услугама је и усвојен неколико месеци касније.⁹⁰

⁸² *Birutė Šiba protiv Arūnas Devėnas* (C-537/13) ECLI:EU:C:2015:14

⁸³ Директива Савета 93/13/ЕЕЗ од 5. априла 1993. године о непоштеним условима у потрошачким уговорима, *доступно (на хрватском)*

[овде](#)

⁸⁴ *Birutė Šiba protiv Arūnas Devėnas* (C-537/13) ECLI:EU:C:2015:14, Пресуда од 15.01.2015. године, стр.7. параграф 35

⁸⁵ *Birutė Šiba protiv Arūnas Devėnas* (C-537/13) ECLI:EU:C:2015:14, Пресуда од 15.01.2015. године, стр.7. параграф 35

⁸⁶ *Видети* Директива 2005/36/ЕЗ о признавању стручних квалификација, *доступно (на хрватском)* [овде](#)

⁸⁷ Европска Комисија, Република Србија Извештај за 2019. годину, Брисел, 29.05.2019. године, *доступан* [овде](#)

⁸⁸ Европска Комисија, Република Србија Извештај за 2019. годину, Брисел, 29.05.2019. године, одељак 6.3

⁸⁹ Европска Комисија, Република Србија Извештај за 2019. годину, Брисел, 29.05.2019. године, одељак 6.3

⁹⁰ Закон о поштанским услугама ("Сл. гласник РС", бр. 77/2019); *видети* и Скупштина усвојила Закон о поштанским услугама, РТС Портал, 30.10.2019. године, *доступно* [овде](#)

У овом тренутку у Републици Србији право пословног настањивања регулишу: Закон о привредним друштвима⁹¹, Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре Републике Србије⁹², Закон о задругама⁹³, Закон о јавним службама⁹⁴ и Закон о запошљавању странаца⁹⁵.

V. ЗАКЉУЧАК

Проблеми хармонизације права Србије са правом Европске уније из области услуга су вишеслојни, а адвокатска професија представља један од кључних. Цела проблематика у транспоновању права Европске уније из области услуга у правни поредак Србије рефлектује се у случају предлога Закона о услугама⁹⁶. Увидом у сажетак предлога преговарачке позиције за поглавље 3⁹⁷, установљено је да је Република Србија достигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ, али да је, у складу са Извештајем Европске комисије, Република Србија дужна да Европској комисији достави детаљну стратегију о усклађености законодавства за област професионалних квалификација. Сходно томе, признаје се да је потребно усклађивање с правним тековинама Европске уније и да национално законодавство мора да имплементира Директиву 2006/123/ЕЗ о услугама на унутрашњем тржишту.⁹⁸ Директива ће бити у потпуности преузета у текст новог Закона о услугама, чија израда је тренутно у поступку. Даље, указано је да ће се већина одредби новог Нацрта закона о услугама примењивати даном приступања у ЕУ. Одредбе нацрта Закона о услугама неће се примењивати на адвокатску професију, која је секторски регулисана. Усклађивање са Директивом о услугама и секторским директивама које се односе на адвокатуру вршиће се искључиво кроз секторске прописе. Ипак, потребно је подвући да се садржина и утицај Директиве о услугама не може изоловати, нити ограничити на овај начин. Адвокатура потпада под режим услуга, те се не може изузети из обухвата Поглавља 3. Решење према којем би се питања адвокатуре решавала искључиво у оквиру Поглавља 23 супротна су правној квалификацији коју ова делатност има у праву ЕУ.

Преговарачка позиција је усвојена на седници Владе крајем 2019. године, те се сада чека одлука органа ЕУ о отварању овог поглавља.

Улога нацрта Закона о услугама у правном оквиру Републике Србије је да на одговарајући и потпун начин уреди питање пружања услуга на тржишту Србије, те да уподоби правни оквир са релевантним правним оквиром ЕУ. Списак услуга на које се Директива о услугама односи, а самим тим и будући Закон о услугама који је транспонује у наш систем, није коначан. Он у сваком случају укључује и адвокатске услуге, поред многих других. Иако доношење овог Закона није мерило отварања преговарачког поглавља 3, оно ипак представља битну околност у процесу хармонизације српског законодавства и вероватно ће бити једно од кључних отворених питања код затварања овог преговарачког поглавља. Тренутно, последњи нацрт Закона о услугама и даље чека да уђе у процедуру. Како се и даље очекују

⁹¹ Закон о привредним друштвима („Службени гласник Републике Србије“, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - др. закон, 5/2015, 44/2018, 95/2018 и 91/2019)

⁹² Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 99/11 и 83/14 и 31/2019)

⁹³ Закон о задругама („Службени гласник Републике Србије“, 112/15)

⁹⁴ Закон о јавним службама („Службени гласник РС“, бр. 42/91, 71/94, 79/2005 - др. закон, 81/2005 - испр. др. закона, 83/2005 - испр. др. закона и 83/2014 - др. закон)

⁹⁵ Закон о запошљавању странаца („Службени гласник РС“, бр. 128/2014, 113/2017, 50/2018 и 31/2019)

⁹⁶ Нацрт закона о услугама [доступан овде](#).

⁹⁷ Сажети приказ предлога преговарачке позиције Републике Србије за међувладину конференцију о приступању Републике Србије Европској Унији за поглавље 3. Право пословног настањивања и слобода пружања услуга, разматран у оквиру процедуре припреме преговарачке позиције, која подразумева консултације у оквиру Националног конвента о ЕУ, у складу са закључком Владе бр. 337-8062/2013 („Службени гласник РС“ бр. 84/2013, 84/2014 и 71/2015)

⁹⁸ Сажети приказ предлога преговарачке позиције Републике Србије за међувладину конференцију о приступању Републике Србије Европској Унији за поглавље 3. Право пословног настањивања и слобода пружања услуга.

будући кораци, како домаћих, тако и органа ЕУ, на заинтересованим странама у овом процесу је да пронађу задовољавајућа решења и створе одржив систем у којем ће се у будућности довољно јасно регулисати адвокатура у нашој земљи.

Овај пројекат финансира
Европска унија

**#ЕУ
ЗА ТЕБЕ**

Ова публикација објављена је уз финансијску помоћ Европске уније. За садржину ове публикације искључиво су одговорни Центар за европске политике - ЦЕП, Национална академија за локални економски развој (НАЛЕД), и Центар савремене политике (ЦСП) кроз портал *European Western Balkans (EWB)* и та садржина нипошто не изражава званичне ставове Европске уније.

Публикација је објављена је у оквиру пројекта „Припреми се за учешће“, који заједнички спроводе ЦЕП, НАЛЕД и ЦСП/EWB.

